

3. Про розподіл видатків державного бюджету між закладами вищої освіти на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності від 24.12.2019 №1146. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1146-2019-%D0%BF> (дата звернення: 16.02.2020).

Теловата М.Т.,
д.пед.н., професор,
завідувач кафедри
«Обліку та оподаткування»
*Національна академія статистики,
обліку та аудиту
(м. Київ)*

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦІВ – БАГАТОРІВНЕВИЙ ПРОЦЕС У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У суспільстві та державі в цілому, ключовим елементом розвитку є національна система освіти. Україна модернізує національну систему освіти для забезпечення її якості, доступності та конкурентоспроможності, осучаснення педагогічних методів та технологій, визначивши європейський напрям розвитку освіти, як основний. Здобуття певного ступеня вищої освіти є важливим процесом набуття професійних компетентностей і є засобом самореалізації майбутнього фахівця.

Перехід до ринкових відносин, нових соціально-економічних умов розвитку України, її входження до світового співтовариства спонукають до змін у всіх сферах суспільного життя. Тому актуальності набуває забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема, професійного становлення фахівців економічної галузі.

Професійне становлення особистості відбувається під час навчання у закладі вищої освіти (ЗВО). Саме в процесі навчальної діяльності та через неї досягаються основні цілі підготовки фахівців [1, с. 80].

Поняття «становлення» розглядається у філософії Г. Гегелем, у психології – А. Асмоловим, О. Кокуном, Л. Подоляк, В. Слободчиковим та ін., у соціології – А. Бодальовим, Я. Коломинським, Е. Станчулеску та ін., у педагогіці – І. Бехом, А. Марковою та ін.

Так, В. Слободчиков розглядає процес становлення як складову процесу розвитку. На його думку, категорія розвитку одночасно містить у собі як мінімум три процеси: становлення, формування, перетворення. Становлення – це перехід від одного певного стану до іншого – більш високого рівня; єдність вже здійсненого і потенційно можливого [2].

На думку Н. Волянюк, професійне становлення – це динамічний багаторівневий процес формування комплексу професійно важливих якостей, а дії фахівця – відтворення сформованих умінь і отриманих засобів виконання діяльності в певних ситуаціях [3, с. 37–47].

У науковому доробку В. Орлова, професійне становлення визначено як:

- процес перетворення сформованих професійних якостей;
- етап розвитку професійної культури, на якому професійні якості вже сформувалися, але професійна діяльність не набула остаточної форми;

- форма відображення у свідомості індивіда власного об'єктивно реального розвитку особистісних професійних якостей;

- рух до розв'язання суперечностей між наявними рефлексивними уявленнями, способами мислення, знаннями, вміннями та навичками професійної діяльності і відсутністю досвіду їх реалізації на практиці, між минулим досвідом особистісного розвитку та майбутнім розвитком професійної майстерності, культури праці, між двома етапами усвідомлення власного Я: Я-студент, що опановує професію, і Я-фахівець [4, с. 58].

Нам імпонує наукова позиція Е. Зеєра, який розглядає професійне становлення фахівця як процес прогресивної зміни його особистості внаслідок соціальних впливів, професійної діяльності та власної активності, спрямованої на самовдосконалення і самоздійснення.

Становлення обов'язково передбачає потребу в розвитку і саморозвитку, можливість і реальність її задоволення, а також потребу у професійному самозбереженні. Професійне становлення – це формування професійної спрямованості, компетентності, соціально значущих і професійно важливих якостей та їх інтеграція, готовність до постійного професійного зростання, пошук оптимальних прийомів якісного та творчого виконання діяльності у відповідності до індивідуально-психологічних особливостей людини [5, с. 29–58].

На формування професійного становлення впливають різні чинники, серед яких: стан системи освіти і якість освітніх послуг, мотивація особистості до здобуття професійної освіти, схильність до практики за фахом, також залежать від самої людини, від її характеристик, віку тощо.

У психолого-педагогічній практиці існує чимало періодизацій професійного становлення фахівця, які базуються на дещо різних засадах і доповнюють одна одну. Так, Е. Зеєр та Е. Симанюк у своїх наукових дослідженнях виділяють такі етапи професійного становлення майбутнього фахівця у процесі навчання: адаптація, інтенсифікація, ідентифікація.

Етап адаптації, на думку авторів, охоплює початковий етап навчання (перший курс). Адаптація є не лише передумовою активної діяльності, а й необхідною умовою її ефективності. Для студентів першого курсу характерні такі якості, як: сумлінність, високий рівень працездатності, дисциплінованість і відповідальність. На цьому етапі професійного становлення майбутні фахівці

адаптуються до умов освітнього процесу, відбувається засвоєння ними навчальних дисциплін і будуються стосунки між однокурсниками та викладачами закладу вищої освіти. Етап адаптації має на меті пристосування до конкретних життєвих умов, обставин та запитів соціального оточення. Саме через успішну соціальну адаптацію прокладено шлях людини до психологічного благополуччя. І саме успішній адаптації в закладі вищої освіти завдячує успішна майбутня професійна діяльність фахівця.

Етап інтенсифікації пов'язаний із підвищенням продуктивності праці викладача та студента на кожну одиницю праці. Цей процес розглядається як ефективний спосіб професійної підготовки та досягнення бажаних професійних результатів за рахунок якісного освітнього процесу, активізації діяльності студентів та оптимізації управління освітнім процесом. Етап інтенсифікації передбачає розвиток загальних і спеціальних здібностей, інтелекту, відповідальності за своє становлення та самостійності. Цей етап характерний для студентів 3–4 курсів.

На етапі інтенсифікації, як правило, відбувається ознайомлювальна практика, яка сприяє подальшому формуванню образу професії у майбутніх фахівців. Пов'язані з цим зміни професійних інтересів заохочують студентів до свідомого регулювання своєї навчальної діяльності з метою засвоєння важливих знань, умінь і навичок. Тобто етап інтенсифікації спрямований на досягнення максимального обсягу засвоєння студентами навчального матеріалу у мінімальних часових межах. Змістом етапу інтенсифікації є оволодіння студентами комплексом базових і професійних знань та формування в них професійно-орієнтованих компетенцій, що складають значну частину професійного становлення майбутніх фахівців.

Наступним етапом професійного становлення є **ідентифікація**. Термін «ідентифікація» пов'язують із дослідженнями З. Фрейда, який розглядав феномен ідентифікації: по-перше, як прояв зв'язку індивіда з іншою особою, по-друге, як механізм формування та функціонування групи. Ідентифікацію він трактував як центр, механізм, що забезпечує здатність «Я» до саморозвитку, фактор, що утворює групу, допомагає вийти за межі «Я» і відчувати переживання інших.

Як зазначає М. Осіпов «у періоді ідентифікації зміцнюються такі якості як цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціативність, уміння володіти собою, підвищується інтерес до моральних проблем (сенса життя, любов, сім'я тощо). Розвиток свідомості та самосвідомості визначаються як новоутворення у розвитку особистості студента, що дозволяє йому цілеспрямовано регулювати відносини з оточенням» [6, с. 50].

Професійне становлення фахівців по трактовано з різних кутів зору та розглянуто багатьма авторами. Так, М. Лакін визначає професійне становлення фахівця як процес розвитку, в якому майбутній фахівець бере на себе відповідальність за максимально повну реалізацію свого особистісного

та професійного потенціалу, як набуття нових ознак й оволодіння новими формами виконання діяльності у процесі розвитку, наближення до певного стану тощо [7].

Л. Корпорович визначає становлення майбутнього фахівця, передусім, через сутність індивіда, основною характеристикою якої є відповідальність перед самим собою й оточенням, що сформована в умовах постійного морального, соціального, економічного вибору. На його думку, «професійне становлення майбутнього фахівця» – це процес становлення індивідуальності, результатом якого є сформовані особистісні характеристики професіонала, що зазнають «добудови» і розвитку впродовж усього життя фахівця [8].

Л. Примачок розглядає професійне становлення майбутнього фахівця як процес розвитку особистісних потенціалів і ресурсів суб'єкта, що сприяють саморозвитку та самореалізації в парадигмі загальнолюдської культури, з урахуванням конкретних умов професійної діяльності у процесі опанування та відтворення фахівцем професійно – значущих норм і цінностей [9].

Узагальнення та систематизація наукових джерел дозволили витлумачити ключову дефініцію професійне становлення майбутніх фахівців економічної галузі як процес саморозвитку фахівців, спрямований на набуття необхідних фахових якостей, умінь і навичок, внаслідок власної активності, дії певних соціальних впливів і психолого-педагогічного супроводу у процесі фахової підготовки.

Отже, професійне становлення майбутнього фахівця залежить від характеру людини та охоплює тривалий період її життя. Процес професійного становлення фахівця відбувається під час навчання у ЗВО та складається з багатьох етапів.

Список використаних джерел:

1. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи : навчальний посібник для магістрантів і аспірантів. К.: ТОВ «Філ-студія», 2006. 320с.
2. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Основы психологической антропологии. Психология развития человека: развитие субъективной реальности в онтогенезе: учебное пособие для вузов. М. : Школьная пресса, 2000. 421 с.
3. Волянук Н. Ю. Профессиональное развитие субъекта деятельности. сб. науч. тр. Физическое воспитание студентов творческих специальностей. Харьков : ХГАДИ (ХХПИ), 2003. С. 37–47.
4. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін : монографія. Київ : Наукова думка, 2003. 262 с.
5. Зеер Э. Ф. Психология профессий : учебн. Пособие: 3-е издание. Москва. Академический Проект, Фонд «Мир», 2005. 336 с.
6. Осипов М. В. Идентификация студента – представителя цифрового поколения. [Электронный ресурс] / Молодежный научный форум: Гуманитарные

науки: електронний збірник статей по матеріалам XV междунар. студ. науч.-практ. конф. № 8(15). Режим доступа:

[https://nauchforum.ru/archive/MNF_humanities/8\(15\).pdf](https://nauchforum.ru/archive/MNF_humanities/8(15).pdf) (дата звернення: 17.07.2017).

7. Lakin, M. (1972). *Interpersonal encounter. Theory and practice in sensitivity training*. New York : Penguin Books. 302 p. 350

8. Korporowicz, L. (1993). *Tworzenie sensu: jezyk – kultura – komunikacja*. Warszawa : W-two «Oficyna naukowa Warszawa». 188 s.

9. Примачок Л. Проблема професійного становлення фахівця в парадигмі раціогуманістичної психології Георгія Балла. Проблеми сучасної психології. 2019. Вип. 45. С. 318–337.

Тропіна М.А.,

здобувач

НПУ імені М. П. Драгоманова

АДАПТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДО НОВИХ УМОВ ТА ВИКЛИКІВ МАЙБУТНЬОГО

Економіка України – це фундамент, її розвиток є головним пріоритетом нашої держави. Але Україна з року в рік займає останні або передостанні місця в економічних і соціальних рейтингах. За версією The Economist – піднялися на 78 місце з 167 в рейтингу «Індекс демократії 2019», однак опустилися на 56 місце з 60 в рейтингу інноваційних економік за версією Bloomberg.

«Кращий бізнес» – одна з головних тем зустрічей багатьох профільних панелей на ювілейному 50 Всесвітньому економічному форумі у Давосі цього року. Серед чисельних питань обговорювали й розвиток бізнесу в умовах технологічних і соціальних змін, цифровізацію бізнес-середовища, яке може стати рятівним колом для економік світу. Також було обговорено проблеми пов'язані з управлінням нематеріальними активами – ключовим джерелом конкурентної переваги в четвертій промисловій революції. На дискусії, яка була присвячена темі «Україна 2020 – нова реальність, новий наратив, нові виклики», виконавчий директор General Atlantic Біл Форд зазначив: «Ключовим елементом успіху є талант. Україні поталанило мати потужну систему освіти і дуже потужні інженерні таланти. Проте, ці таланти повинні вірити у можливість і повертатися до України, аби розвивати бізнес тут. Має з'явитися покоління молодих людей, що побудують цифровий бізнес в Україні. Гадаю, що те, що по-справжньому спричинить ентузіазм та породить довіру до країни – це молоді підприємці, що побудують справжні бізнеси та досягнуть справжнього успіху, залучаючи сюди нові технології» [2]. Талант і мотивація робочої сили фірми, інноваційна корпоративна культура,